

Utrecht Silo, 18 oktober 2009

Thema: (Her)schepping: scheiding tussen licht en donker

(bijbelgedeelten: Gen 1: 1 – 5; Joh. 1: 1 – 5; Jesaja 29: 18 – 24 en Mattheus 6: 22 en 23)

Inleidend gesprek

Voordat we samen overdenken, is het goed om ons samen te bezinnen over het thema. De aanleiding is om anders te leren spreken over God.

Er is een spanningsveld tussen de Almacht van God op afstand en de ervaring van liefdevolle nabijheid aan onze kant van het verhaal. Die spanning wordt door veel mensen gevoeld, vooral ook na het Auschwitz gebeuren. Veel pogingen zijn er gedaan om het een beetje kloppend te krijgen. Het begint vaak met aandacht voor het Scheppingsverhaal.

'Scheppen' suggereert en bevestigt het beeld van God als de Almachtige.

In het nieuws is professor Ellen van Wolde met haar wetenschappelijke ontdekking, dat Genesis 1 verkeerd vertaald is: 'scheppen' is 'scheiden'!

Mijn commentaar daarop is, dat het klinkt als een constructie. Overigens gemaakt op grond van dezelfde overweging met betrekking tot het genoemde spanningsveld. De lastigheid daarbij is, dat het je dwingt alle teksten bij langs te lopen. Verder doet het m.i. niet recht aan de rijkdom van de hebreeuwse taal. Vergelijk de rijke betekenis van het woord 'Dabar', dat zowel 'woord' als 'daad/ding' betekent. Het lijkt op een verarming van het begrip, wanneer het zich beperkt tot een aspect van zijn betekenis. Mijn oplossing (zie verderop) lijkt veel eenvoudiger en laat ruimte aan de rijke betekenis van het woord bara: 'scheppen'

Het gaat om een anders leren spreken, denken, lezen.

Dan kom je ook jezelf tegen.

Het allereerste belangrijkste van de schepping is het Licht, en daarmee de scheiding tussen licht en donker. Niet alleen letterlijk, maar ook figuurlijk en zingevend.

Licht: het goede, met God. Donker: het kwade, zonder God.

Als een refrein, rode draad door de Bijbel komen we op die manier het onderscheid tussen licht en donker tegen.

Het is aardig om eens heel concreet na te gaan hoe wij dat onderscheid maken in ons leven.

Hierbij wat voorbeelden van tegenstellingen. Ga bij jezelf na wat jij 'licht' en wat 'donker'?

- oorlog en vrede
- in je eentje en samen
- boos en blij
- ruzie en weer goed maken,
- rijk en arm
- primitief en ontwikkeld
- Afrika en, Europa,
- ziek en, gezond
- dom en, knap
- homo en hetero
- christelijk en niet christelijk
- religieus en atheïst
- leven en, dood

Als je zo het lijstje bij langs loopt kom je achter veel vooringenomenheden (eerste reactie) en vanzelfsprekendheden. Vaak ook automatisch gekoppeld aan waar je God voor bidt en

waar je voor dankt. Bij nader inzien kom je erachter dat dat onderscheid niet zo gemakkelijk is. Vaak kom je uit op... 'hangt ervan af'

Voor nu is het belangrijk vast te stellen dat we al pratend de route zijn gegaan van het *algemeen zeker weten* naar het *persoonlijke zoeken*.

Dat is een goede start voor onze overdenking.

Overdenking: (Her)scheppen: licht en donker

Als je wilt kun je het scheppingsverhaal anders lezen. In het hebreuws komen niet zoveel interpuncties voor. De dubbele punt bijvoorbeeld bestaat in het hebreuws niet.

Stel, dat je na de eerste regel een dubbele punt zet, dan komt het verhaal in een heel ander perspectief terecht.

In den beginne schiep God de hemel en de aarde:

(en dan begint het verhaal van de schepping)

'De aarde was woest en ledig (Chaos), duisternis. Gods geest zweefde over de wateren'.

Wat een betekenis!

Wat een begin van het scheppingsverhaal: Gods geest wil van doen hebben met **dat wat er is**: een aarde die woest en ledig is. Het is het begin van Gods omzien naar de aarde. In de betekenis van: met deze wereld kan iets gebeuren, wanneer het licht erop valt.

'Er zij Licht!' En zo ontstaat de scheiding tussen licht en duisternis, tussen goed en kwaad.

Scheppen heeft op die manier ook de betekenis van 'ordenen'. Het Woord erop loslaten.

'Zin' geven, betekenis aanbrengen. Dingen op zijn plaats zetten.

'Vrede/shalom' betekent, dat de dingen op zijn plaats komen, in een groter geheel.

De schepping van God vindt plaats daar waar de wereld (hemel en aarde) samen een geheel vormen van vrede, gerechtigheid en heiligheid tot eer van God.

Dan gaat het niet om een scheppingsdaad, alleen maar aan het begin van alles, maar dan gaat het om een voortdurend scheppingsgebeuren in de geschiedenis van de wereld. De schepping is nog steeds gaande. En daarin heeft de mens een plaats, een betekenis. Een opdracht: ontplooi, ontwikkel, wees lichtbrenger. Maak onderscheid en orden alles. Breng vrede!

De mens begint dan ook al meteen met alles een naam te geven.

En dan gebeurt het: de mens gaat ermee aan de haal, en sleept God daarin mee, gebruikt Hem, misbruikt Hem voor zijn eigen onderscheid.

Daar waar het niet meer gaat om samen, maar om jezelf en om de macht en je eigen eer.

Daar waar een gebroken situatie bevestigd wordt en versterkt wordt in zijn gebrokenheid.

Met het etiket, zonde, schuld of straf bij ziekte en ongeluk. Daar waar de mens eigen rechter wordt, tegenstellingen niet overwonnen, maar vergroot worden. Daar waar het gaat om strijd, om winnaars en verliezers, daar verdwijnt het goddelijke licht en komt er donkerheid en chaos.

Daar komt de oorspronkelijke natuur, voordat Gods schepping bekend was, of los van de schepping, weer boven. Lees gerust hierin het evolutieverhaal: wanneer het alleen nog maar gaat om het recht van de sterkste, daar wordt het weer woest en ledig.

Het verhaal van God laat zien, dat het anders kan zijn. In de bijbelse verhalen valt steeds weer te ontdekken, dat Gods geest zweeft boven de wateren, boven de chaos. Hij ziet om naar deze wereld en Zijn volk!

Het verhaal van God en van Zijn schepping is niet een statisch verhaal met vastliggende etiketten van licht en donker, maar het is een dynamisch verhaal, in beweging van donker naar licht. Het brengt licht in de duisternis. Het scheppingsgebeuren is steeds aanwezig. En het begint met: Gods geest zweeft over de wateren... . God ziet om naar Zijn volk.

De geschiedenis van Israël is vol van situaties van donkerheid, zonder perspectief. En dan is er steeds sprake van een nieuw begin. Profeten die hun stem laten horen, zijn momenten waarop het 'er zij licht' klinkt. En dan komt er weer zicht op de situatie en het perspectief voor de toekomst. Denk ook eens aan Gideon. En denk aan het verhaal van Jesaja in de situatie van ballingschap. 'Het volk dat in duisternis wandelt zal een groot licht zien..!' Gods 'omzien naar' begint altijd bij het kleine: de verliezer, de niet-geachte, en als het om een tweeling gaat altijd de jongste, de blinde, de dove, de arme, de ootmoedige, de zondaar, de zieke, de dode. Daar vinden de overstijgende ervaringen plaats, die niet passen bij wat je zou verwachten. Die dus ook niet weer als een wetmatigheid vast te stellen zijn, want elke keer als het gebeurt is het weer nieuw en onverwacht. Elke keer dat we lezen van momenten van licht, van ontmoetingen die met God te maken hebben, begint het met 'vrees niet': de mensen schrikken er erg van. Maar daar vinden vervolgens wel de ervaringen plaats van de nabijheid van God.

Zo zijn er voorbeelden genoeg te noemen, in de geschiedenis. In situaties van ellende en uitzichtloosheid. Zelfs in Auschwitz, waar geen ruimte is voor de Almacht van God, vonden hier en daar ervaringen plaats van Zijn nabijheid.

Johannes 1 laat zien, dat het refrein 'er zij licht' gekoppeld wordt aan het Woord, dat leven bevat en licht. Het zichtbaar maken ervan in onze werkelijkheid in de vorm van Gods Liefde: het verhaal van Jezus Christus. Vol met ervaringen van mensen, die er mogen zijn, zonder oordeel. Ruimte voor licht in ieders leven, al is de chaos nog zo groot.

(Her)schepping in de chaos: er zij licht! De liefde van God geldt ieder mens!

Om die ervaringen gaat het: overstijgend, en te ontdekken in donkere situaties en omstandigheden.

Dan komt ons rijtje tegenstellingen ook in een ander licht:

Gehandicapt is niet automatisch donker (zielig): het hangt ervan af hoe ermee wordt omgegaan, vooral door de omgeving. Er zijn overstijgende ervaringen bij een ziekbed, waar de bezoeker soms met meer 'licht' weggaat dan hij gekomen is. De zieke blijkt recht van spreken te hebben als het over geloof en nabijheid gaat. En die ervaringen kunnen er ook zijn bij een overlijden. Er is meer licht dan je denkt.

Maar... niet vanzelfsprekend, niet op afstand, niet als recht of wetmatigheid. Het is heel persoonlijk. Misschien moet het wel beginnen met het onder ogen zien van de chaos. Het toelaten van de ervaring van gebrokenheid, het benoemen, het je bewust worden van de plekken van donkerheid. Die gebrokenheid komen we ook tegen in het verhaal van Jezus. Daarin wordt de gebrokenheid van deze wereld zichtbaar en heeft het ook met die van onze situatie te maken. Wanneer dat herkend wordt, dat delen van God met onze gebrokenheid, mag er ook de boodschap zijn dat God zich verbindt aan ons persoonlijk verhaal. Uit die gebrokenheid komt het licht vandaan.

Chaos: we zult het steeds weer tegenkomen, maar dan ook met de wetenschap, dat Gods geest in de buurt is...

Gaandeweg kan dan ook het vertrouwen groeien dat het scheppingswoord 'er zij licht' ook voor ons geldt.

Het heeft met je ogen te maken: het onderscheiden van waar het op aan komt. Als je ogen helder zijn wordt het hele lichaam, lees: je hele leven, verlicht.

De basis is het woord van God. Daar zit het leven in, het wezen van de schepping. Licht en donker, om daarmee betekenis en zin te geven aan het leven en zo als mens mee drager te zijn van de schepping.

Ga ermee op pad, als een scheppingsverhaal, waar jij deel van kunt uitmaken. Als beelddrager van God, in de liefde van de Heer.

Er zij licht: het scheppingswoord is nog steeds vol kracht voor ons vandaag!